

φρασες κατέχει μία από τις πιο τέλειες μορφές της δημοτικής. Κάποτε μόνο θάπρεπε να λείπουν μερικές φράσεις, μερικές λέξεις... Ίσως να είναι πολύ άτομικό το διάλεγμα, δεν αποδειχεται με καμιά συζήτηση, κι' όμως βασίζεται σε γενική αλήθεια, το ύπαγορεύει ένα συναίσθημα του αντιπονητικού μερικών λέξεων, λέξεων που είναι αδύνατο να αντηχήσουν ποτέ ωραία σε έργο φιλολογικό. «'Αμέ πώς; Καλέ, ως είναι καλά, χαθείτε, να μη σάς δώ μπροστά μου, χωρατό, κέφι, παίρνω στο λαμό μου, τετραπέρατη, στού λουτρού τὰ κρύα!! κ.τ.λ.» δ Στίχος του

«'Αυτός, σκληρός, σαν κρίκο από διαμάντι»

ζωή πολύ έχει στον πλούσιο Ρυθμό του. Για του έντεκασύλλαβου που είναι ο λιγότερο μελωδικός στίχος κι' ο λιγότερο μονότονος, συχνά εξεκκοιλιώνοντας τον στην άλλη γραμμή, κι' αφίνοντας τη Ρίμα την ανυπόφορη στο θέατρο, κατόρθωσε να τονίσει μια γοητευτικά δυνατή μουσική.

Η Ροδόπη είναι τραγωδία λυρική. Ο λυρισμός της όμως δεν είναι ούτε μια στιγμή αίσταντικός, ρωμαντικός, ποτέ δεν εξαπλώνεται, ποτέ δε γίνεται εξωτερικός, έστω και στην πολύ καλή σημασία της έννοιας. Είναι συγκρατημένος εσωψυχός, πολύ δραματικός. Άντηχεί σαν από κάποια βάθια, σά να μην εκφράζει κι' όλο τον πλοοτο της ψυχής, αφίνοντας την ψυχή που τον ακούει σε συντονισμό να συμπληρώνει. Κι' ίσως να είναι αυτό μια από τις μεγαλύτερες άξεις του Έργου. Λυρικός και στο διάλογο και στις περιγραφές. Πολλοί δραματικοί τις υποσημειώτες βιαστικά κι' αδιάφορα τις γράφουν, με την πρόφαση πως δεν ακούονται από τη Σκηνή. Κάτι χάλνουν, και θατιά πληρώνουν εκείνους που με διάθεση έντακτικά σκιδούν στο Έργο, σαν όλοτι τ' άγκαλιάζουν, και δεν μπορούν να νιώσουν πως ο Ποιητής δεν τ' αγαπάει τόσο ώστε ολόκληρο σύμφωνα να το γράψει. Ο Ποιητής με την ίδια ποιητική πνοή, με την ίδια αγάπη, κάθε γραμμή χαράζει. Ίσως μόνο ξεζητημένα ν' αντηχεί τελευταία το «'Αράζει στο Τέλος η Τραγωδία που έγραψε ο Νικόλαος ο Ποιητής» αλλά κι' αυτό δίνει την έντύπωση της εξεκκοιλιότητας της Ζωής και μετά το Δράμα της.

Δεν αλλάζει τη σκηνοθεσία, αλλάζει μόνο την ώρα, η μάλλον την κόβει γιατί το δράμα παίζε όλο σε δώδεκα ώρες από το Βασίλειμα του 'Ηλιου ως την Ανατολή... Μια φεγγαροφώτιστη νύχτα... Την κόβει χωρίζοντας τα επεισόδια με κλεισίμο Αδελφας. Το ξελεπτισιμένο, έρεθισμένο από μια αδιάκοπη έργασια νεώτερο μυαλό δεν μπορεί για πολλή ώρα στο ίδιο να προσηλώνεται. Δεν αντέχει να ακούσει μια τραγωδία αρχικά χωρίς διακοπή. Αδίσταχτα βχρια και μονότονη του φαίνεται και θαμάζει πως εϊταν δυνατό στους άρχαίους να προσέχουν την ίδια μέρα σε τέσσερες κατά σειρά, με την ίδια ένταση, τον ίδιο ένθουσιισμό. Σκεδόν δεν μπορεί να το νιώσει. Ίσως να βοηθούσε και το περίγυρο, ή πλατιά Φύση, ο άνοιχτός άέρας, ο 'Ηλιος και γενικά όλες οι άλλες συνθήκες, άσύγκριτα πιο άναπαυμένη πλάθοντας πη διάθεση. Όπωςδήποτε κάθε εκδήλωση αντιποκρίνεται σκεδόν πάντα σε μια εσωψυχη αίτια. Το διάλειμα και χωρίς την Έλευτερία που επιτρέπει στο Συγγραφέα, την άπκαράτητη για τη σημερινή άπαίτηση, είναι άνάγκη του Θεατή.

(Άκολουθεί)

ΑΑΚΗΣ ΘΡΥΛΟΣ

ΣΤΟ ΣΑΝΑΤΟΡΙΟ

ΣΤΗ ΦΑΝΗ ΠΕΡΟΓΛΟΥ

Άνασκηκωμένη στο κρεβάτι της ή άρρωστη με το κεφάλι γερμένο στο προσκέφαλο που έχει για να στηρίζεται, κοιτάζει έξω στο παράθυρο. Το στήθος της άνασκηκώνεται κάθε λίγο από τη δύσπνοια και στο πρόσωπό της το μαυροκίτρινο δυο μεγάλα γαλανά μάτια, πεταγμένα προς τα δξω από την άδυναμία, δίνουνε μιαν άπροσδιόριστη έκφραση λύπης ή άφηρημάδας.

Είναι βράδι, κοιτάει η ώρα το φαγητού στο Σανατόριο μια ξεχωριστή κίνηση ακούγεται, οι άρρωστοι πήγαινονε στο σαλόνι ως που να χτυπήσει το κουδούνι που θα τους καλεί στην τράπεζα, και στην εισοδο άστειδούνται, γελάνε. Οι φωνές τους συγχισμένες και άπόμακρες, φτάνουνε ως το δωμάτιο της άρρωστης και ο μορφατμός του προσώπου της, κάθε φορά που τις ακούει, δείχνει πόση συγκλονιστη φέρνουνε στην ψυχή της. Ά, το ξέρει, κανείς άπ' αυτούς, ίσως κανείς, δεν τη συλλογίζεται βραδιά, μπορεί ένας δυο να τη θυμδονται, μα κι' αυτοί δεν έχουνε μέσα τους λύπη τόσο δυνατή, που να τους έμποδίζει να γελάνε και να σφυρίζονε εϋθυμους σκοπούς. Μια γυναίκα διαπεραστική φωνή ξεχωρίζει μες στις άλλες, είναι της ξυθής κοπαλούλας, της ψηλόλογης και εϋθυμης πάντα, που και τώρα εδωγαλε το ξερωνητό της χαράς, της άδολης και παιδιάτικης. Ένα δυνατό άντρίκιο χαχανητό την ακολουθεί και άστάει λίγα δευτερόλεπτα έπειτα ακούγονται άλλες φωνές, πολλές μαζί, σά να θέλουνε να μιλήσουνε δυο-τρεις και να μην το κατορθώνουνε, μα η δυνατότερη άπ' όλες, μια γνώριμή της άντρίκια φωνή, νικάει τις άλλες και φτάνει πιο καθρη ή τ' αυτιά της άρρωστης.

Συγά-οιγά ο θόρυβος γίνεται λιγώτερος, οι άρρωστοι θα πήγανε στο σαλόνι. Του: φωνάζεται μαγεμένους όλους, σε μικρούς όμιλους, άλλους να παίζονε σιάκι, τα κορίτσια πεταχτά κ' εϋκίνητα να μιλάνε για τα φορέματά τους, και κάπου-κάπου να εϊρωνεύονταν κανέναν έπειδή έχει άκιημα τη γωρίστρα του άπόψε ή ν' άστειδούνταν με τους πιο εϋθυμους νέους. Το χειμώνα εϊταν κι' αυτή στο πόδι εϊταν και τότε μαζεούνταν κάθε βράδι και μιλούσαν, κακολογούσαν πολλές φορές ο ένας τον άλλον. Αυτή εϊταν πάντα σιωπηλή, γελούσε κάποτε με τ' άστειά τους, μ' άμέτως οι σκέψες της, άπειλητικές την έπιπυαν, βυθίζοντάς την στον πόνο της. Άχ! αίστανότανε τότε πως δε θα εϊταν πολύν κειρό σκηκωμένη, πως γλήγορα θαπεφτε στο κρεβάτι για να μην ξανασηκωθεί πιά. Κ' έτσι έγινε ένα βράδι, στο φαγητό άπάνω, ένας δυνατός βήχας την έπιασε: πήγε στο δωμάτιό της κι' άρχισε να φτύνει αίμα, αίμα άκράτητο

Βικτωρία!» θέλει νὰ φωνάξει, μὰ ἡ φωνή της σταμνατῆται στὸ λάρυγγα ἀπ' τὸν τρόμο. Καὶ ἄλλοι ἀκόμα ἔρχονται, ὀλόκληρη οἰκογένεια· μὰ τί γυρεύουνε ἐπὶ τέλους στὸ δωμάτιό της; Φέρανε καὶ τὰ μπασούλα τους καὶ ὄλα τους τὰ πράγματα. «Φύγετε ἀπ' ἐδῶ. Εἶναι Συνατόριο κι' ἐγὼ εἶμαι φθισική· θέλετε νὰ κολλήσετε καὶ νὰ πάθετε καὶ σεῖς τὰ ἴδια;» τοὺς φωνάζει μὲ φωνή διακοπτόμενη ἀπ' τὸν τρόμο, μὰ αὐτοὶ ἀδιάφοροι, σὰ νὰ μὴ ἄκουσαν τίποτα, δὲν παύουνε νὰ λύνουνε τὰ μπασούλα τους, τὶς βαλίτσες γιὰ νὰ μείνουνε ἐκεῖ.

Βήμματα ἀκούγονται ἀπέξω, μοιάζουνε μ' ἀντρίκια· θάνατο ὁ Νίκος ὁ ἄρρωστος ποὺ μένει στὸ ἀντικρινὸ δωμάτιο. Ἄν τοῦ φωνάξει, τὸ ξέρεي πὼς θ' ἄρθει· εἶναι καλὸς καὶ δὲ θὰ φοβηθεῖ τὸ χαρτί τὸ τοιχοκολλημένο στὴν πόρτα ποὺ ἔχει τὴν ὑπογραφή «ἐκ τῆς Διευθύνσεως». — «Νίκο, Νίκο!» φώναξε μὲ ὄλη τὴ δύναμη τῶν βλαμμένων πλεμονιῶν της. — «Νίκο!» Κι' αὐτὴ

τὸ ξέρει πὼς δὲ ζητάει ἄλλο παρὰ νὰ παρηγορησεῖ τὴ φτωχὴ της καρδιά, τὴ συντριμμένη καὶ φοβισμένη ἀπ' τὴν ἰδέα τοῦ θανάτου, τῆς λέει ἀκόμα πὼς τὴν περιμένουνε μὲ ἀνυπομονησίᾳ ὄλοι νὰ σηκωθεῖ, πὼς καθεμέρα ρωτᾶνε γι' αὐτὴ καὶ χαίρουνται ποὺ μαθαίνουνε πὼς αὐτὲς τὶς μέρες πάει καλύτερα. Ἡ ἄρρωστη χαμογελάει πάλι, μὰ ὄχι πικρὰ αὐτὴ τὴ φορά· δὲ θέλει νὰ λυπήσει τὴ φίλη της καὶ κάνει πὼς τὰ πιστεύει· αὐτὸ θὰ εἶναι ἡ καλύτερη ἀνταμοιβὴ τῆς κλοσύνης της.

Ἡ νοσοκόμα μπαίνει: Ἄρκετὰ κάθησες, Νίνα· ἔλα γιὰτὶ τὴν ἀναγκάζεις νὰ μιλάει καὶ τῆς ἔρχεται περισσότερη δύσπνοια». Ἡ Νίνα σηκώνεται, τῆς δίνει ἓνα φιλὶ στὸ μάγουλο καὶ φεύγει. Δάκρυα ἔρχονται πάλι στὰ μάτια τῆς ἄρρωστης· ἄχ! νὰ μπορούσε νὰ τὴν ξαναἰδεῖ πρὶν νὰ πεθάνει! γιὰτὶ τὸ ξέρει, τὸ καταλαβαίνει· θὰ πεθάνει, δὲν μπορεῖ, εἶναι ἀδύνατο νὰ ζήσει· λίγες μέρες ἀκόμη θὰ δεῖ τὸν ἥλιο, τὰ ἔλατα

πού τὴν ἔρριξε στὸ κρεβάτι. Τὴν ἄλλη μέρα ἡ νοσοκόμα τῆς εἶπε πὼς κόλλησαν ἓνα χαρτί στὴν πόρτα τῆς μὲ τὴν ὑπογραφή «ἐκ τῆς Διευθύνσεως», πού ἀπαγόρευε στοὺς ἀρρώστους τὴν εἴσοδο στὸ δωμάτιό τῆς. «Νὰ μὴ δεχτεῖς κανένα, τῆς εἶπε, γιατί θὰ φωνάζει ὁ γιατρός». Καὶ ἀπὸ τότε δὲν εἶδε κανένα πιά, παρὰ τὴ νοσοκόμα πού μπκινόδγαινε γιὰ νὰ τὴν περιποιῆται καὶ τοὺς γιατροὺς, πού συχνὰ πηγαينوέρχουνταν γιὰ νὰ τῆς πιάτουνε τὸ σφυγμό, νὰ τῆς κάνουνε ἐνέσεις, νὰ τῆς δώτουνε φάρμακο γιὰ τὸν πυρετό. Μιά φορά μόνο ἡ ξκνθὴ κοκελοῦδα πεταχτῆ-πεταχτῆ μπῆκε κρυφὰ καὶ τὴ φίλησε στὸ μέτωπο, μὰ βλέποντας τοὺς λυγμοὺς, πού ἀκράτητοι ἔπιασαν τὴν ἀρρωστη, ἔφυγε ἀμέσως καὶ δὲν ξαναῆρθε. Κι' ἄλλη μιὰ μέρα ἡ μεγαλύτερη κοπέλα, ἡ καστανὴ μὲ τὰ κύκκινα μάγουλα, μπῆκε—κρυφὰ κι' αὐτὴ—καὶ τὴ ρώτησε ἀν θέλει νὰ τῆς γράψει κανένα γράμμα. —«Καὶ νὰ μὴν ἔχεις ἀνάγκη»—τῆς εἶχε πει—«πὲς στὸ γιατρό πὼς ἔχεις γιατί ἔτσι μόνο θὰ μπορέσω νὰ σὲ ἰδῶ». Μὰ αὐτὴ δὲν εἶπε τίποτα στὸ γιατρό καὶ δὲν ξαναεἶδε τὴν εἰκοσάχρονη κοπέλα πού τόσο ἀγαποῦσε. Πὼς τοὺς πεθύμησε ὅλους! Καὶ τὰ δυὸ αὐτὰ κορίτσια, τὰ χαρούμενα πάντα, καὶ τὸ νέο τὸ χλωμό κι' ἀδύνατο πού τὴν ἔκανε νὰ γελάει μὲ τὰ ἔξυπνα ἀστεῖα του καὶ τὸν ἄλλο πού μερικὰ βράδια ξαπλωνότανε στὸ κρεβάτι τῆς ὅταν ἔλειπε, γιὰ νὰ τὴν τρομάξει ὅταν θάμπαινε μέσα, καὶ ὅλους αὐτοὺς πού, γελῶντας καὶ παίζοντας κοιτάζανε νὰ κρύψουνε τίς λύπες τους τίς ἀκοίμητες! Ἄχ! γιατί νὰ πεθάνει χωρὶς νὰ τοὺς ξαναῖδεῖ; Μὰ ξαφνικὰ οἱ σκέψεις τῆς στα-σταματᾶνε: Μπα! ποῖος εἶν' αὐτὸς πού πετάγεται ἀπ' τὸ κρεβάτι; Ἦναι κρυφὰ μὲς στὸ δωμάτιό τῆς; Καὶ

τὴν φορὰ ἀκούστηκε καθαρὴ ἡ φωνὴ τῆς καὶ νὰ, ἀνοίγει ἡ πόρτα, μ' ἀντὶς γιὰ τὸ Νίκο ἓνα παχουλὸ κορίτσι ὡς εἴκοσι χρόνων παρουσιάζεται:—«Τί κάνεις, χρυσό μου; Τί θέλεις;» Ὡ! ἡ Νίνα. Τί καλὰ! — «Πὲς στὸ γιατρό νὰρθεῖ γλήγορα νὰ διώξει αὐτοὺς πού ἔρθανε στὸ δωμάτιό μου κοίταξε, ὀλόκληρη οἰκογένεια μαζεύτηκε!» — «Μπα, Μαρίκα μου, φαντασί σου εἶναι· εἶσαι ζαλισμένη ἀπὸ τὴν ἐνεση τῆς μορφίνης καὶ γι' αὐτὸ τὰ βλέπεις». — «Ὅχι-ὄχι, ἰσχυρὰ εἶναι· τοὺς βλέπω καθαρὰ, φώναξε τὸ γιατρό νὰ τοὺς διώξει». Τὸ νέο κορίτσι φεύγει· περνᾶνε λίγα λεπτά· δὴμματα ἀκούει ἀπ' ἔξω, πού σταματᾶνε στὴν πόρτα τῆς· κάτι ψιθυρίσματα κι' ἀμέσως ἔπειτα μπαίνει στὸ δωμάτιό τῆς ὁ γιατρός, ἓνα νέο παιδί μελαχροινό, καὶ κατόπι του ἡ Νίνα. — «Τί ἔχεις πάλι;» τὴ ρωτᾶει ὁ γιατρός μὲ συμπόνια, χαϊδεύοντας τὸ χλωμόσπυρο χέρι τῆς. Τὰ ἴδια τὰ χτεσινὰ εἶ:— «Διῶξτε τους, γιατρε μου, νὰ ζήσετε· γυρεύουνε νὰ ἐγκατασταθοῦνε ἐδῶ πέρα, διῶξτε τους», τοῦ ἀπαντᾶει μὲ πνιγμένη φωνή— «δὲν ἐννοοῦνε νὰ φύγουνε μὲ κανένα τρόπο». — «Ποῦ τοὺς βλέπεις;» — «Νὰ, ἐκεῖ κοντὰ στὸ κολοριφέρ». Ὁ γιατρός μὲ μιὰ πετοστὴ ξεσκονίζει τὸ κολοριφέρ. — «Τοὺς βλέπεις τώρα;» — «Ὅχι, θὰ σὰς φερόθησαν καὶ φύγανε». — «Ἔχεις λίγη δύσπνοια, βλέπω». — «Τί λίγη; πού δὲν μπορῶ νὰ πάρω ἀνάσα». — «Καλὰ, σὲ μιὰ ὥρα θὰ σοῦ κάνω πάλι ἐνεση καὶ θὰ περάσει». Ὁ γιατρός φεύγει· ἀφοῦ τὴν ξαναχάιδεψε στὸ χέρι μὲ συμπαθητικὸ χαμόγελο· ἡ νέα κοπέλα κάθεται στὸ κρεβάτι τῆς καὶ ἀρχίζει νὰ τῆς μιλάει· ἔχουνε τόσες μέρες νὰ τὰ ποῦνε! — «Σοῦ πέρασε, χρυσό μου;» — «Ναί». — «Μὰ γιατί νὰ εἶσαι ἔτσι νεοκινή; ὁ γιατρός μοῦ εἶπε πὼς δὲν ἔνεις κανένα

πού παλληκαρίσια ύψώνονται μπρός στο παράθυρό της, τις φλογισμένες δύσες και τὰ περιστέρια πού φιλιούνται στόμα με στόμα. "Επειτα θά πεθάνει και τὴν ὥρα πού ἔλοι θά βρίσκονται στὴ θερμάτα, θάν τὴ διπλώσουνε σ' ἕνα σεντόνι και θά τὴν κατεδάσσουνε στο νεκροθάλαμο. "Ω! τί νύχτα θά περάσει ἐκεῖ! Τί κρούα πού θά εἶναι ἐκεῖ ἔλα κι' αὐτὴ χωρὶς συντροφιά, δλομόναχη μὲς στο σκοτάδι και τὴ γύμνια τῶν ἀσθεστωμένων τοίχων! Καὶ τὸ πρωί-πρωί δυὸ χωριάτες θά τὴν πάρουνε μὲ τὸ φορεῖο και θά τὴν κατεδάσσουνε κάτω ἀπ' τὸ βουνό, στο χωριό τὸ κοντινὸ ἐκεῖ ὁ παπᾶς θά τῆς διαβάσει βιαστικά τὴ νεκρώσιμη ἀκολουθία και τὰ γυμνοπόδαρα κορίτσια κι' ἀγῶρια τοῦ χωριοῦ μὲ τὶς λιγδωμένες ποδιές, κοιτάζοντας περίεργα θά τριγυρίζουνε, γύρω ἀπ' τὸ στερνὸ της κρεβδάτι, πού μαργαρίτες τοῦ βουνοῦ ἀσπρες και κίτρινες, χωριατοδεμένες σὲ μπουκέτα θά τὸ στολίζουνε και μπορεῖ μερικὲς χωριατοπούλες πού, μὲ τὴ ρόκα στο χέρι, θά τρέξουνε νὰ τὴν ἴδουνε, πονετικά νὰ ψιθυρῖσουνε: «τὴν κκαμοῖρα!» Κι' αὐτὴ δὲ θά μπορέσει ν' ἀνοίξει τὰ μάτια τὰ κλειστὰ γιὰ πάντα γιὰ νὰ τοῦς ἴδει ἄλους αὐτοῦς και τὸ στόμα τὸ σφραγισμένο μὲ μπαμπάκι δὲ θά μιλήσει γιὰ νὰ τοῦς πει σιγανὰ ἕνα «εὐχαριστῶ». Καὶ λίγες μέρες ὕστερ' ἀπ' τὸ θάνατό της—ἔτσι γίνεται σ' ἄλους ἄσσοι πεθαίνουνε στο Σανατόριο—θά βγάλουνε ἀπ' τὸ δωμάτιό της ἔλα τὰ πράματα γιὰ νὰ τ' ἀπολυμάνουνε. Τότε μπορεῖ δυὸ-τρεις ἄρρωστοι, περνώντας ἀπ' ἔξω μὲ πόνον νὰ γυρίσουνε τὸ πρόσωπό τους ἀπ' τὸ μέρος γιὰ νὰ μὴ βλέπουνε ἄσσο τὴ συντροφίαν τὴ μαρμαζιάρικη αὐτὴ ζωὴ. Καὶ τὸ βράδι τῆς ἡμέρας αὐτῆς κάμποσα κεράκια θά κἀνε στο εἰκονοστάσιο τοῦ Σανατορίου γιὰ τὴν ψυχὴ της... Θά τᾶχουνε ἀνάψει ἐκεῖνοι πού πέρασαν στιγμὲς καλὲς μαζί της, ἡ ξανθὴ κοπελοῦλα, ἡ ἄλλη ἡ καστάνη μὲ τὰ κόκκινα μάγουλα, και μπορεῖ και κανένας ἀπ' τοὺς νέους πού προσπάθησαν ἄσσο αὐτὸ τὸν κκιρὸ νὰ χύσουνε θάλασμο στις πίκρες της μὲ τ' ἀστεῖα τους και τὰ πειράγματα τους.

Γιατί νὰ μὴ ζήσει κι' αὐτὴ νὰ δοκιμάσει τὶς χαρὲς ἀγάπης, γλυκὰ χάδια και μυρωμένα φιλιὰ, παρὰ νὰ πεθάνει ἔτσι ἀκλαυστή και ἀπείραχτη νὰ δοθεῖ στο Χάρο; Δὲ θυμᾶται κανένας μοσκομυρισμένο δειλινὸ νὰ κἀθησε κοντὰ σ' ἕνα ἀγαπημένο... δὲν τῆς ἔσφιξε ποτὲ κανεὶς τὸ χέρι μ' ἀγάπη, οὔτε ἀκούμπησε τὸ κεφάλι του στο γόνατά της ζιτώντας σάν κάποιον ἀραξοδόλι ἀπ' τὴν πάλη τῆς ζωῆς. Θά πεθάνει χωρὶς νὰ γνωρίσει τὶς ὑπέρτατες χαρὲς και τὴν εὐτυχία πού πάντα ὄνειρεύτηκε: ν' ἀγαπήσει και ν' ἀγαπηθεῖ!

"Ἡ νοσοκόμη πού μπαίνει διακόφτει τὸ ρεμβασμό της: «θέλεις τίποτα;»—"Ὀχι!" «Καλά, τότε φεύγω και θάρθω σὲ λίγη ὥρα γιὰ νὰ σοῦ φέρω τὸ φαγητό σου. Εἶσαι λίγο καλύτερα τώρα, δὲν εἶν' ἔτσι;» «Ναί». Ἡ νοσοκόμη φεύγει πάλι τὸ κουδούνι τοῦ φαγητοῦ χτυπάει και τὰ πυκνὰ και βαρεὰ βήματα τῶν ἄρρωστων πού πᾶνε νὰ φᾶνε ἀκούγονται: ἡ γυ-

ναίικια φιλὴ φωνὴ ξεχωρίζει πάλι μὲς στις ἄλλες και κάτι ἀντρίκιες κουδέντες πνίγονται μὲς στὴν τραπεζαρία. "Ὁ γιατρός θά πῆγε κι' αὐτὸς μέσιν, ἡ πόρτα κλείνει κι' ἀδυναστες φτάνουνε ὡς τὸ δωμάτιό της οἱ ὀμίλιες τῶν ἄρρωστων. Μὰ νὰ ὁ χοντρός κύριος φανερώθηκε πάλι, τὴ φοδερίζει μ' ἕνα μαχαίρι τώρα, τὴν πλησιάζει ὀλοένα, νά, τώρα ἡ μύτη τοῦ μαχαίριου ἀγγίζει τὸ στήθος της. Φωνὴ δὲν ἔχει τὴ δύναμη νὰ βγάλει, τὸ μαχαίρι μπαίνει μὲς στὴν καρδιά της κι' ἀρχίζει νὰ τῆς πονάει πολὺ-πολύ ὁ κύριος φεύγει, μὰ ἄλλα μικρὰ παιδιὰ μαζεύονται γύρω της και τὴν κοροϊδεύουνε, τῆς βγάζουνε τὴ γλώσσα, χορεύουνε και σηκώνουνε τὰ ροῦχὰ τους... "Ὁ πόνος στὴν καρδιά ἐπιμένει, νὰ φωνάζει δὲν μπορεῖ, ἡ δύσπνοια δυνατώτερη, τώρα ἀνκηκῶνει ἄσσο τῆς τὸ στήθος. Κανεὶς δὲν ἀκούγεται: οἱ νοσοκόμες θά πηγαίνουνε φαγητὸ στοὺς κρεββατωμένους και σ' αὐτὴ θ' ἀργήσουνε νάρθουνε. Ζητάει τὸ κουδούνι, μὰ δὲν τὸ βρίσκει στο τραπέζι. "Ὁ πόνος δυναμώνει, τὰ πικιδιὰ πού τὴν κοροϊδεύουνε πληθαίνουνε ὀλοένα, κάποτε σηκώνονται ψηλά, πετᾶνε γύρω της κι' αὐτὴ ἀνήμπορη, τ' ἀφίνει, δὲν τὰ βρίσκει, δὲν τοῦς λέει πόσο τὴν ἐνοχλοῦνε. Ἐαφνικά ὁ πόνος δυναμώνει: κάτι ἀλλοιώτικο, ἀσυνεθιστο, πρωτάκουστο σκορπίζεται μέσιν της πού δὲν τῶγει αἰστανθεῖ ἄλλοτε, ἡ καρδιά της χτυπάει σιγανώτερα τώρα. «Ἀδερφή Βιχτωρία! πεθάνω, τρέξε!» φωνάζει κι' ἡ φωνὴ δυνατὴ και καθαρία τώρα, σάν τελευταία ἐπιθυμία νὰ ζήσει φτάνει ὡς τὴν τραπεζαρία: οἱ ἄρρωστοι πάψανε γιὰ λίγο τὶς κουδέντες μὰ μὴ ἀκούγοντας ἄλλο τίποτα τὶς ξεναρχίσανε πάλι.

Σὲ λίγα λεπτὰ πού πῆγε μέσιν ἡ νοσοκόμη τὴ βρήκε πεθαμένη: και τῆς ἔκλεισε τὰ μάτια...

ΣΕΜΝΗ ΠΑΠΑΣΠΥΡΙΑΗ

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΓΙΑ ΤΟ „ΚΡΙΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΟΛΙ“

Ἄγαπῃ μου «Νουμά»,

Εἶπε τυπωθῆ ἡ τελευταία μου ἀπάντηση στοῦς διωχτες. (μεταχειρίζομαι τὴ λέξη τοῦ Λασκαράτου), ὅταν ἔλαβα κι' ἄλλο αὐθόρητο και κολακευτικώτατο γράμμα, αὐτὸ ἀπ' τὸν ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗ. "Ἦθελα νὰ τὸ ξεσηκώσω ἔδω, γιὰ νὰ ἴδουν ἐκεῖνοι πού σὲ κατηγορήσαν γιὰ τὴ δημοσίευση τοῦ «Κριτικοῦ Περιβολίου», πῶς τὸ κρίνει ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους Ἀρχηγούς και Δασκάλους μας. Δυστυχῶς, τὸ γράμμα τοῦ Πάλλη εἶναι ὀλοσδιόλου προσωπικὸ και φυσικὰ δὲν μπορῶ νὰ τὸ δημοσιεύσω χωρὶς τὴν ἄδειά του. Μοῦ φαίνεται ὅμως, ὅτι τοῦς φτάνει και μιὰ φράση του, ἡ τελευταία. «Ἄς λένε ὅ,τι θέλουνε,—μοῦ γράφει ὁ μεγάλος μου φίλος.—τὸ Θεατρὸ σου θᾶκανε τιμὴ στον καθένά». (Qu'on dise ce qu'on veut; votre Theatre aurait fait de l'honneur à quel que ce soit).

Καθὼς ξέρεις, ὁ Πάλλης βρίσκεται στὴν Ἀγγλία κι' ἀλληλογραφεῖ γαλλικά, γιὰ εὐκολία τῆς λογοκρισίας.

Μὲ ἀγάπη,

ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ